

1

וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמָעוּן אֶת הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה וַיִּשְׁמְרֵתֶם וַעֲשִׂיתֶם

יב ויהי עקב די תקבלון ית דינא האלון ותשרון ותעבדון יתהון

לקט בהיר

רש"י

טז ג' תיקונים עשה רבינו במאמרו זה, (א) הוסיף חיבת אס החסר, שהלא תנאי הוא זה ואינו אומר עמידות שאחס תשמרו ובשכר זה ישמור ה', (ב) אמר המלות במקום שהכתוב אומר המשפטים, כי הכוונה כאן על כל התורה והמלות הנקראים משפטי ה', לא כמו בכמה מקומות (שהענין מוכיח) שהכוונה על דיני ממנות ועניני צ"ד, (ג) הוסיף חיבת עקב מפשוטו ומפרשו מלשון עקב ורגל שהוא סוף תכונת האדם, ובשאר מקומות לא פירש כלום, ופשוט הוא שפירושו בעבור, כגון (ברא' כ"ו ה') עקב אשר שמע אברהם בקולי, והכרחו לזה, שאל"כ חסר חיבת "אשר", והאונקלוס שפירשו בלשון בעבור שאמר חלף אה"י שהוסיף אות הדל"ת דתקבלון שפירושו אשר תקבלון (רא"ם), עוד יש הכרח, כי שם נהכרח לומר "עקב" אשר שמע אברהם או שאר לשון של בעבור ולא סגי בלא הכי, משא"כ כאן היה די לומר והיה אס תשמעון וגו' (מ"ה), ועיין עוד מזה באות הסמוך, וקלות אין פירושו שבאמת הם קלות, כי מי יודע ערכן של מלות, אלא פירושו שיחס מלות שהם חמורות בעיני בני אדם וטובאים אותם על ראשם ועל לבם, וישנם שהם קלות בעיניהם ומימיחם אותם לבסוף וטובאים אותם ברגליהם על עקבם ודשים עליהם, והגם שבא לידם דוחים אותם מפני מלות הגדולות אשר לא ראוי לעשות כן, וכן אמר מלכינו דוד (תהי' מ"ע ו') אין אני ירא מן עבירות חמורות אלא עון עקבי יסובני עונות אשר אני מולל בהם לדושם בעקב רגלי הם המסבנים אותי (מצודת), ולפי דרכינו יהיה פי' הכתוב והיה אס עקב תשמעון את המשפטים שתלמדו ותשמעו ותקבלו את המלות בשלימות בלי חסרון מראשם עד עקבם (רא"ם), או יהיה פי' את המשפטים עם המשפטים (דע"י), ולא יקשה לך מלקמן (ט' כ') עקב לא תשמעון שחסר חיבת אשר ורבינו לא אמר מיד, כי אס כבר אמרה כאן למה לאומרה עוד הפעם, ואה"י יהיה פירושו שיבא עליכם הפורענות אס לא תשמעו בשלימות בקול ה'

אור החיים

יב. וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמָעוּן וגו'. לריך לדעת אומרם ויכ"מ מה יהיה, אס השמירה" שהוא אומר בסמוך, לא היה לריך לומר אלא עקב תשמעון ושמרו, ומה לורך בחיבת ויכ"מ, עוד לריך לדעת אומרם עקב ולא אמר אס תשמעון כדרך אומרם (ויקרא כ"ו ג') אס בחקתי, ורבותינו ז"ל דרשו (תנחומא) אס מלות שהאדם דש בעקביו תשמעון, וזה דרך דרש, ויתבאר על דרך אומרם ז"ל (ב"ר פ' מ"ג) אין ויכ"מ אלא שמחה, וכנה אדון הנביאים בא בנועם דבריו להעיר צמוסר נעים כי אין לאדם לשמחה אלא כשישמור לעשות כל אשר טוב ה' לעשות אז ישמח לבו ויגל כבודו, אצל כל עוד שיחוש שחסר אחת מכל מלות ה' בין מלות לא תעשה בין מלות עשה עליו אמר שלמה (קהל' ב') ולשמחה מה זה עושה, והוא אומרם ויכ"מ שמחה

אור בהיר

א) פי' אה"ל והיה זאת שישמור ה' לך וגו'. (ב) כמו העקב הוא סוף גוף האדם. (ג) פי' אס גמר כל השמיעה והשמירה והעשייה, כלומר למד וקיים כל התורה. (ד) פי' כל עוד שהוא חי אינו יודע מה יולד ויס.

שאלה דש צטר לך את הב

והחסה, שלא את כונת רבינו, שה פעמים, והיה כו כסומו עלמו שה נזכות עשיית הו המלות או יקיים לקבל שרם, עוד חכמה שאס חש ונפון לך למתח י שלא בעבור שמו

נתכוון שלריך כי דברי תורה עוד רמז על ישרים משמח תכיה עקב התורה תשמח (אבות פ"ד) מלוח שהיא ה הזוכר (ח"ג) כשעהא דישר והיכ סתם שו כל העולם צב בחיבת עקביו צד גדול צ בלומודים, וי לכשמעוסי' לו

ה) אין ר"ל שטע סמך מאמרו על פשוט כפשוטו, ש עניו מאוד. הקודמכ

וביג עקב גשמיון... וברוך וברוך - בכר מצוב גבאי אלתא

וישמר יי אלהיך קד ית קומא וית אתם ושמר יהוה אלהיך לך את-

רש"י

לקט בהיר

שאלם דש בעקביו תשמעון (תנח): ושמר ה' אלהיך (מ"ל): יז) רצונו לומר וא"ו זו אינו וא"ו המוסיקי, שעד לך את הברית וגו'. ישמור לך"י) הבעתחו: כאן היה התנאי וזו הגזירה ואינו תנאי נוסף, אלא וא"ו זו מהפכת את העבר לעתיד, ואמר הבעתחו במקום ברית והתקד, שלא את הברית ישמור אלא תוכן הברית והוא הבעתה (רא"ם), או שקלר (סה"ז), ברם קשה לומר שזה יהיה כל כוונת רבינו, שהלא הכתובים מלאים מזה שהו"א"ו מהפך ואינו נותן מקום להתעוררת, בפסוק זה עלמנו ממלא עוד ג' פעמים, והיה כמו יהיה, ושמרתם כמו תשמרו, ועשייתם כמו תעשו, לזה אפשר לומר הכוונה, שלכאורה יוקשה להכתוב גרסה כסותר עלמנו שהתחיל לומר עקב שתעשה כל המצוות יהיו לך כל הברכות ולהלן ואח"כ אמר ושמר לך את הברית, א"כ אינו בזכות עשיית המצוות אלא משבועת האבות, ועוד הלא ברית האבות הייתה עלי תנאי והיאך אמר שאם תשמע ותשמר כל המצוות אז יקיים הברית, עוד קשה הלא כל הברכות הללו הם שייכים בעוה"ו, ובפסוק שלפני זה אמר היום לעשותם אבל לא לקבל שכרם, עוד יש להקשות מה זה והתבך חוץ וברקך, לזה הדגיש רבינו ישמור "לך" הבעתחו, כלומר הדא קושיא מתרבת חזרתה שאם תשמור כל מצוותי תהיה אתה זה שראוי לקיים ולשמור דוקא לך הבעתחו האבות, אבל שכרך אין הכי נמי שמור ונפון לך למחר לעוה"ב (מ"ל), ובה מלאנו טעם נכון להכרחו של רבינו שלא לפרש תיבת עקב כפשוטו שהוא "בעבור", שלא בעבור שתשמור המצוות יהיו לך כל אלה, אלא אם תשמור אז יהיו לך כל אלה בזכות אבות, ודו"ק כי נכון הוא

אור החיים

נחמון שרירק שולמוד החורה בשמחה ולא בעלצון כי דברי חורה אכורים לאבלי" (יור"ד סי' שפ"ד). עוד רמז על דרך אומרו (תהלים י"ע) פקודי ה' ישרים משמחי לב, והוא אומרו והיה השמחה חיה עקב השמעון, ופירוש עקב שכר עסק החורה השמחה, והוא מה שרמזו התנא באומרו (אבות פ"ד) מלוה גוררת מלוה וכו' ששכר מלוה מלוה שהיא השמחה, עוד רמז למי שאמרו בספר הזכר (ח"ג רי"ג) וז"ל דליה חדושתא קמי קב"ה כשעתא דישאל משדלי באורייתא, והוא אומרו והיה סתם שמחה כללית למלא עולם וכשהוא שמח כל העולם בשמחה וששון עקב השמעון וגו', ורמז בחיבת עקב"י) מדה החורה שיהיה אדם הולך עקב צד גדול בעוה ושפלות ואז יוכל לשמוע בלימודים, והוא אומרו השמעון גם בכינוי לשמעונים) לומר שבאמצעות שאלם משים עלמנו

בעקביים יתגלו לו ויבין סתרי חורה. ואפשר שרמז באות הנו"ן שישיג הבין חמשים שערי צינה, ולדרך זה גזירת הכתוב הוא השמעון"י) שאם ישיג מדריגת העוה ישיג לשמוע דברי חורה, ואומרו ושמרתם וגו"י) פירוש שעל ידי השכלה בחורה ישיג לשמור ולעשות שהחורה מגנא ומללא מן החטא (סועה כ"א) שהיא השמירה גם מציאה לידי קיום המצוות שהיא המעשה:

ו'שמר וגו'. אומרו בחוספת וא"ו ולפי משמעות הכתוב הוא גזירת הדיבור) והיה לריך לומר ישמור ה' וגו', ולפי מה שפירשתי בפסוק שלפני זה לאחד מהדרכים שהגזירה היא עקב, ולאחד מהדרכים הגזירה היא השמעון יצוא על נכון אומרו ושמר בחוספת וא"ו:

לך את הברית וגו'. קשה שמדבריו כאן משמע שאחר שישמעו וישמרו ויעשו כל המשפטים

אור בהיר

ה) אין ר"ל טעם הלכה זו הוא שלא יבנה החורה ללמוד אותה בעלצון, ונהפוך הוא, אסור ללמוד כי פקודי ה' ישרים משמחי לב, אלא סמך מאמרו על דברי חז"ל דרך מליצה. ז) שלא אמר אם תשמעון לדרך זה, וכן לדרך הקודם. ומ"ש עקב צד גדול, אין פירושו פשוט כפשוטו, שאין לך גמות רוח יותר מזה, אלא נקטו למשל על העניות, לפי שהעושה אותו עושהו מחמת עניות להראות לכל שהוא עניי מאוד. ז) פי' לא אמר תשמעו, אלא בכו"ף, והוא כאילו אמר תשמעו אותן, ופירושו לשון הנהגה. ח) לא כן בדרכים הקודמים שיש גזירה גם בחיבת עקב. ט) לפי זה אינו תנאי אלא גזירה ב'. י) פי' הוא התחלת הגזירה.

הַבְּרִית וְאֶת־הַחֶסֶד אֲשֶׁר נִשְׁבַּע
 לְאַבְתִּיךָ: ַי וְאַתְּבָךָ וּבִרְכָךָ וְהִרְבָּךָ
 וּבָרַךְ פְּרִי־בִטְנֶךָ וּפְרִי־אֲדָמָתֶךָ הַגִּנָּה
 וְהִירְשָׁךָ וַיְצַחֲרֶךָ שְׂגַר־אֶלְפִיךָ

חסדא די קיים לאבתיך:
 יג וירחמך ויברכך ויפניך
 ויברך וירבא דמך ואבא
 דארעך עבדך וסמך ומשךך
 בקרי תוריד ועדרי ענך על

לקט בהיר

רשי

(לבוש): יח) אלפיך פירושו זהמה גסה שנקרא כן, כמו (תה' קמ"ד י"ד) אלפינו מסובלים, פירושו השורים שלנו חוקים ובריאים וסובלים משא רב, ויחזרכו הנקר שילדו לרוב, והמליך הכתוב לקרא לולדות „שגר" גם זו מן הנרכה שילדו

אור החיים

בזה יזכו לשמור להם הצטחה, וממה שאמר צפרשה זו עלמה (ט' ה') לא צדקתך וגו' כי צרשעה וגו' ולמען הקים וגו' זה יגיד שהגם שאין להם נדקות בהכרח שיקיים ה' את השבועה וזה לך האות כי לא צדקתו צה וירש מה שירש, ואולי כי כניסחם לארץ היתה צביל שבועה האצות ותנאי הוא הדבר אם ישמרו ויעשו ישמור ה' המחנה לעולם ועד"), והוא אומרנו כאן ושמר ה'"), ואם לא ישמרו ה' ה' קיום השבועה בזמן המועט שנכנסו לארץ וישלחם לנפשם. עוד יחבאר על זה הדרך לפי שהצטחה אברהם מלינו שאמר לו שני הצטחות, ה' להוליאם ממלרים ויביאם אל ארץ כנען דכתיב (בראשית ע"ו י"ד) ואחרי כן ילאו צרכוש גדול ודור רביעי ישבו הנה, צ' לתה לו מנהר מלרים עד נהר פרת ועשרה אומות, והן עתה הגם שלא היו נדיקים כמלערך כאומרנו לא צדקתך וגו' אף על פי כן קיים ה' לצניהם הצטחה ראשונה שהוליאם ממלרים והביאם אל הארץ והנחילם שיעור המספיק, והלא המלא שאפילו שיעור הנריך להם לא נחלו שהרי בני יוסף עומדים ולוחים שלא הספיקה נחלתם (יחושע י"ז), הרי שערין לא הגיעה לידם הצטחה מנהר מלרים עד

נהר פרת ועשרה אומות, לזה אמר משה עקב תשמעון וגו' ושמר ה' וגו' את הצרות וגו') פירוש לתת מנהר מלרים ועשרה אומות בשלימות. או אפשר לומר כי על ז' אומות אומר את הצרות ועל השלום העשרה הוא אומר ואת החסד, כי מתנת ה' הוא חסד מופלא שהם מלבד ארץ כנען, והמשכיל על דבר יראה כי הם כללות רוב העולם כי אדום עמון ומואב הם פינה גדולה, ומה גם לדבריהם ז"ל (יומא י"ג) שאמרו עמידה מלכות אדום שתחפשט בכל העולם, מעתה יש צמחנה זו כל העולם בכלל וחסד מופלא יקרא ועליו הוא אומר ואת החסד, ותדע שכן הוא שהרי עדיין לא זכו ישראל להצטחה הנכרת ואותה אנו מבקשים ומאפים להנחיל עלינו לנו גוים רצים. עוד יראה על זה הדרך עקב תשמעון וגו' לא תלזכרו לזכות בטוב ה' וצחכדו מלד שבועה האצות אלא תזכו מלד עלמיכם לשמור ה' לכם הצרות וגו' שנשבע לאצותיכם, כי אינו דומה הצה לזכות צביל עלמו כמו לזכות צביל אצותיו, והוא שדקדק לומר לך את הצרות ולא אמר ושמר לך ה' אלהיך וגו' שנחכוון להסמיך חיבת לך עם חיבת הצרות להעירך לדבריו"). ולדרך זה אומרנו ושמר") פירוש שכל

אור בהיר

יא) אין הפירוש שאם לא ישמרו המורה לא יתן המתנה אלא לזמן מועט, שדבר זה סתם המחבר ז"ל לעיל ד' מ', אלא הפי' שלא יגרשם משם וישאר א"כ המתנה בידם. וכן נפי' ראה לרשתה כל הימים (י"ב א'). יב) ולא אמר וקיים לך וגו', אבל להלן אמר לא צדקתך וגו' אתה צה. יג) הצרות בשלימות לא רק חליו. יד) שלא רק ישמור לך צרות האצות אלא „לך" יהיה הצרות. טו) שאין צריך לשמור שהלא יתן לך צרות חדש.

ארעא די קיי
 קה: יי קריך
 לא יהו ק
 ובקעךך: טו

ממשיכה: ועשר
 (תה' כ"ב י"ג)
 בעשחרות קרו
 ועדרי ענך, ו
 שמש עשחרו
 יד)

שינוי נוסחאות * הקדו"
 שאלדעי שמו, וע
 האונקלוס הגם
 ענינו, שיומר יש
 יורה דרכו שאין
 עדרי לאן עשחר
 בעליהן, אלא אל
 העשחרות נקרא
 אינו אומר בשום
 נאה וארוך וחלב
 כמעט צחנם וזוח
 ואינו נתן נקרא
 אלו, משום דקשו

הצטחות ה'
 ושמורים לעו
 שהלא אצרהג
 ישראל ישמרו
 אצות ואדרצל
 עמדו על הו
 וצמלות") מה
 החורה, ומעו

טו) כלומר אין
 ועשה. יח)
 משא"כ אם

וַעֲשִׂתָּהּ צִאֲנָה עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר-
 נִשְׁבַּע לְאַבְתִּיף לָתֵת לָהּ: יי בְּרוּךְ
 תִּהְיֶה מִכָּל־הָעַמִּים לְאִיְהוָה בְּךָ עֵקֶר
 וְעֵקֶרָה וּבְבִהְמֹתֶיךָ: טו וְהִסִּיר יְהוָה

אֲרַעָא דִּי קִיִּים לְאַבְתִּיף לְמַתָּן
 קָדִי: יי בְּרוּךְ תְּהִי מִכָּל עַמִּינָא
 קָא יְהִי בְּךָ עֵקֶר וְעֵקֶרָא
 וּבְבִהְמֹתֶיךָ: טו וְעֵדֵי יי מִנְּךָ קָדִי

רש"י

לקט בהיר

ממטיה: ועשתרות צאנה. מנחם פירש הצירי צפן
 (ה' כ"ג י"ג) מנחם הל'אן^(ט), כמו (כ"ה י"ד ה')
 בעשתרות קרנים (לשון חזק), ואונקלוס תרגם
 ועדרי עקד^ט, ורבותינו* אמרו (ה'ל' פ"ה) למה נקרא
 שם עשתרות שמעשרות*^(כ) את בעליהן:
 (יז) עקר. שאינו מוליד^(כז):

נקל (במ"ח): יט) אבירי צפן פסוק הוא צהלים
 ופירוש, צפן הוא מקום צל"י בעבר הירדן מקום מראה
 דשן ושמן והצדמות הרועים שם הם דשנים חזקים
 ומוצחרים, ומנחם חיבר את שלפניו עם פסוק זה שגם
 עשתרות פירשו דשנים חזקים ומוצחרים, ומביא רבינו ר'איה
 מעשתרות קרנים, ואופן הראיה כבר פירשנו בפ' דברים (א'
 ז') ואת עוג מלך הבשן אשר יושב בעשתרות צלדעי, הרי
 צלדעי שמו, ועשתרות שם תואר שלו שנבנה בחזק צין הסלעים, וכן קרנים מורה על גובה וחזק (רא"ם): כ) מביא
 האונקלוס הגם שלא מנינו לו עד במקרא שיהיה פי' עשתרות עדרים, שצין לפי' מנחם וצין לפי' רבותינו אינו מתאים לפי
 ענינו, שיתור יש לצרך אותן לאן שאינם חזקות ומעשירות, שאם הן חזקות ומעשירות כבר מבורכות הן (מ"ל), אמנם האמת
 יורה דרכו שאין רצון רבינו לחלק בין דעת האונקלוס ובין דעת רבותינו, אלא רוצה להטעים שיטת האונקלוס שלמה נקראו
 עדרי לאן עשתרות לפי שמעשרות, לזה קבלו שם העלם על שם מעשיהם, לזה לא אמר רבינו אלא לאן שמעשרות את
 בעליהן, אלא אמר למה "נקרא שם" (מ"ה), וזה מתאים למה שאמר הכתוב (שופ' י' ו') ויעבדו את הבעלים ואת
 העשתרות נקרא ע"ז עשתרות שהיו עשויות בצורת לאן: כא) ואל תתמה על החי"ו שנחובו ועל חסרון המ"ס, שהשם
 אינו אומר בשום פעם את המכוון אליו בדקדוק, ולפי"ז אינו כמו לפי מנחם שהוא שם תואר על לאן בריאים ושמיים ולמך
 נאה וארוך וחלב הנקבות רב ושמן וכדומה, אלא כל לאן נקראו עשתרות, כי כל לאן מעשרות, שפרנסתם מניו וזל מאוד
 כמעט צונס ונותנים שפע רב כלעילי: כב) ר"ל הגם שתיבת עקר פירוש חסר והוא אינו חסר כלום, אלא מחמת שמחסר
 ואינו נותן נקרא עקר על שמה, והרד"ק ז"ל כתב שנקראו עקר ועקרה שנקר מהם דבר המוליד, עוד יש לכוין בדברי רבינו
 אלו, משום דקשה לו, הלא אדרבה את מי שיאהב יוכיח והקב"ה מתאזהר לחפלתן של כדיקים, וכן היה בצבות שכולן עקרים

שינוי נוסחאות • הקדושים דרשו • שמעשירות

אור החיים

יד. ברוך תהיה וגו' פירוש שלא תהיה
 אומה גדולה מכס, או ירצה על זה
 הדרך צרוך תהיה וגו' ומה היא הצרכה שלא יהיה
 וגו' ואומרו בך וגו' פירוש שלא ימלא אדם עקר
 מעלמוי, וכנגד עקרות הבא על ידי חולי אמר
 והסיר ה' ממך כל חולי הסובב, וצוה תהיה נכרת
 הצרכה של לא יהיה בך עקר כשלא יהיה בישראל
 אדם שאינו מוליד^(ט), עוד ירצה באומרו והסיר^(כ)
 וגו' על דרך אמרם ז"ל (כחצות ל.) הכל צדי

הצעות ה' ואין לריך לומר צריחו הם צעושים
 ושומרים לעולם ועד^(ט), ודברים אלו כנים הם
 שהלא הצרכה זכה לכל הכבוד לצד מעשיו, ואם
 ישראל ישמרו תורת ה' למה יגרעו לבא צכה זכות
 אבות ואדרבא שלהם גדול משל אבותיהם כי הם
 עמדו על הר סיני וגם היוחס מלוויים צתורה
 וצמנות^(ט) מה שאין כן האבות שלא נחנה להם
 החורה, ומעתה גדול כח הצנים כשיטיבו מעשיהם
 מכח האבות:

אור בהיר

טז) כלומר אין הפי' שיסמור זמן הצרכה אפי' עד ביאת הארץ, אלא יסמור מביאת הארץ עד עולמי עד. יז) וגדול מלווה
 ועושה. יח) צרכה זו אין ידוע מה שמו. יט) ולא אמר ולא תהיה עקר. כ) ופי' "בך" בטענה ובחולדתך. כא) כ
 משא"כ אם ימלאון חסוכי צנים ע"י חולי. כב) שלכאורה אם לא ישים מחלה כמו שגמר אומר א"כ למה להסירם.

אֶכְלֵתִי יַעֲרִי עִם דְּבַשׁ (שֵׁד הַשֵּׁדִים ה. א.)

וְיִטְבַּל אוֹתָהּ בְּעֵרַת הַדְּבַשׁ וְיִשָּׁב יְדוּ אֵל פִּי וְתִאֲרָנָה עֵינָי
וְיִאֲמַר יְהוֹנָתָן וְגו' רָאוּ נָא כִּי אִוְרוּ עֵינַי כִּי טַעַמְתִּי מַעַט דְּבַשׁ הַזֶּה (שֵׁד פֶּסוּק טו.)

סֵפֶר יַעֲרֹת דְּבַשׁ הַשְּׁלֵם וְהַמְּנַקֵּד

דְּבַרֵי מוֹסֵר וּדְרָשׁוֹת
מֵאֵת פֶּאֶר יִשְׂרָאֵל וְקִדְוָשׁוֹ הֵלֵא הוּא הַגָּאוֹן הַנּוֹרָא בְּנִגְלָה וְנִסְתָּר
אֲדוֹנֵינוּ וְרַבְּנוּ רַבֵּן וּמֵאוֹרֵן שֶׁל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְדוֹרוֹתֵיהֶם
מְרַנָּא וְרַבְּנָא יְהוֹנָתָן אֵיִיבִשְׁיִין וְכוּתוּ וְגו' עֲלֵינוּ

חֵלֶק רֵאשׁוֹן

מוֹפִיעַ לְרֵאשׁוֹנָה מִחֲדָשׁ מֵהוּדָה בְּתַבִּי יָד
וְעַל פִּי דְפּוּסִים רֵאשׁוֹן קְאֵרְלֶסְרוּא שְׁנַת תַּקל"ט לְפָרְט קָטָן
עִם הוֹסְפוֹת רַבּוֹת הַשּׁוֹבּוֹת וְנִדְיָרוֹת
וְכֵן מִפְתַּח גְּדוֹל וְחָכֵן עֲנִינִים רַחֲב וּמִפְרָט
רְאֵה זֶה דְּבַר חֲדָשׁ מוֹסֵף עֲלֵיהֶם

סֵפֶר
שִׁירֵי מְצוֹת
עַל תְּרִנ"ג מְצוֹת

מֵאֵת
רַבְּנוּ הַמַּחֲבֵר נ"ע

קוֹנְטָרָם
מְתוֹק מְדַבֵּשׁ
הַנְּהוּחַ עַל הַיַּעֲרֹת דְּבַשׁ

מְלוֹקֵט מִסְפָּרֵי
גָאוֹן עוֹזֵינוּ הַחֵיד"א נ"ע

פֶּה עֵיד הַקֹּדֶשׁ יְרוּשָׁלַיִם הַבְּנֵה וְהַבְּנוֹן
שְׁנַת הַגָּאוֹן מו"ה יְהוֹנָתָן עֲנ"ג לְפָרְט קָטָן (תש"ס)

מתדשים תורה חדשה ולא שמענו מאבותינו, חדשים מקרוב באו, אי שוטם כמה גדול העון הלזה.

7 אָמרוּ בַּמִּדְבָּר (ירושלמי פ"ב ה"ו) שאלו

לתקמה נפש חוטאת מה תעשה,

אמרה רשעים תרדף רעה, לנביאים, אמרו

נפש חוטאת תמות, לתורה, אמרה תביא

קרנן וכפר, להקדוש ברוך הוא, אמר

יעשה תשובה, ודברים אלו תמוהים איך

סתרו זה לזה. אבל הענין, ארבע בחינות

בחטאים יש, כי באמת חמורים דברי

סופרים מדברי תורה (ירושלמי פ"ב פ"ק א'

הלכה ד'). וכבר שאלני בוינא מושל אחד

על זה, איך התנה מצות חכמים אשר

בעפר וסודם, חמורה מדת אל חי,

ותשובתי, אתה אדוני תכריע, כי הנה

אתה מושל גדול קרוב למלכות, אם תגור

עלי בעת: צא מעל פני, ואני לא אשמע

בקולך, אף כי רשות בנך להכותני מכות

גדולות או לאסרני במאסר, מפל מקום אם

תקח תניח ותדקד אותי, גם עליך יעבר

פעם תמלך. בענש גדול, כי לא נתן מרד

זה שמתרגני, אבל אם אלך בחיין, ואיש

מלחמה העומד בשמירת ביתך, שקורין

שילדוואך, יצעק אלי הסר מעלי דרךך,

ואני לא אשמע בקולו, ויורה עלי בכלי

משחיתו, לא יקרה לו און, ואדרבה, יהלל

בשערים לאיש חיל שומר משמרתו

בראוי, וסבת הדבר הוא, לרב שפלות

איכותו וענינו, ואם לא יהיה לו רשות

לעשות משפט חרוין, לשון שקד שומר,

כי יתעוללו בו הפוחים ברצונם, מה

שאין בן אמה, אשר עצם מעלתו היא

לך לשמירה טבעית ופאר וכבוד, וכן

הדבר בדברי חכמינו וברונם לברכה, שהם

עשו משמרת לדברי תורה והם בגדר

שומר שילדוואך הנ"ל, וכיותר צריך

שמירה בהם לבל יצחקו עליהם צעירים,

ולכך ענשם חמור מדברי תורה, שלמעלת

הנותן תורה, נשמרת בלי יראת ענש

חמור, והכו. L

אם כן דע, כי בתורה יש ארבע מדרגות.

מדרגה אחת, מה שקבעו חכמינו

וברונם לברכה בהקמתם ועצם בינתם,

משמרת הקדש לשמר דרך עין חיים.

ומדרגה למעלה הימנה היא, מה שקבלו

בעל פה במסרת ממושה שמסרו לנביאים,

בדתן במסכת אבות וכמו שאמרו (מער

פ"ו ה.) הך מלתא דכתיבא בנביאים, מקמי

דהוי נביאי מאן אמרו, אלא הלכה למושה

מסיני ואסקיניהו אקרא, ומדרגה

השלישית היא מה שמפדש בתורה.

ומדרגה רביעית, מצות התלויות בהאמנת

יהוד השם, מציאותו, אחרותו וכתנה, שהן

דברים מחיבים ומשפלים, עד שאפלו רבים

מאמות העולם לא יסתפקו בהם. והנה כפי

סדר המדרגות, בן הסדר הענשים, כי כפי

יותר קלות העון בערה, יותר חמור הענש,

ותקנתו קשה, כמו שפכתתי לעיל בהמרת

דברי סופרים והטעם הנ"ל, והו שאמרו,

שאלו לחכמים, הינו בעובר דברי סופרים,

מה תקנתם, והפליגו בענש, ירדף רעה,

וחוץ דרפנן דלית ביה אסותא (שבת ק"ו),

ושאלו לנביאים, הינו תורה שבעל פה

הנמסרת לנביאים, והפליגו גם כן בענש,

תיב מיתה, באמנם (ברכות ד') העובר על

דברי חכמים, והינו כנ"ל, תיב מיתה,

ושאלו לתורה, הינו כמה שכתוב בתורה,

ועל זה תקינו קל, רק בקרנן כדכתיב, אבל

שאלו לה, במדרגה הנ"ל, וה' תפין הסר

7

David David Dvorkin
1954-1974

זה השער לה' צדיקים יבואו בו

ספר

צמח דוד

על התורה
ועל המועדים
וליקוטי אמרים

מאת כבוד קדושת אדונינו מורינו ורכינו הגאון הקדוש

מרן רבי דויד זצוקללה"ה

אב"ד דינאב יצ"ו

נדפס כמה פעמים ע"י נכדי המחבר כמבואר בשער השני

ועתה נתחדש אורו ונעתק ונסדר מחדש באותיות מאירות
עינים, בהוספות מראה מקומות, ופענוח הראשי תיבות -
ובהעמדת כל ההשמטות על מקומם הנכון - ובהוספות חדשות
מלוקט מספרים הקדושים - מפתח הענינים ומפתח הספרים
- כאשר עיני הקורא תחזנה מישרים

ובסופו נדפס תולדות המחבר

ע"י נכד המחבר הק'

צבי הערש אשכנזי

ברוקלין ניו יארק - שנת תשע"א לפ"ק

זה דבר
הבנית
י"כ"ק
מסרו
גיעות
יקונים
דשים
ספתי,
הספר
ען לא
זנעם

הוא עיקר שעשועי המלך מלכו של עולם, אשר בזה גדלה מעלות עם בני ישראל ממעלות המלאכים, להיות אשר הבחירה הפשוט בידם אעפ"כ המה בוחרים בטוב, וזהו אומנם' אם יספיק אנהנו כו' ומתנו, כי בהיותנו בטלים מלעבוד בוראנו בבחירתנו, אף שהיא בחינת מלאכים שהמה חיים לעולם, למיתה יחשב לנו, כי לעבוד את ה' במלאכיות הלוא ריבצן יש

לשמשותי". ועל זה שבחם הכתוב באומרו המיב"ו את אשר דברו, כי כל עיקר בריאת העולמות הי' בזה הבחינה על חלית עבודת בני ישראל עבודת הבחירה להעלות בחינת הטוב מהרע כנודע מסוד ז' מלכין דמיתו, ועיקר עבודתינו להעלות ולצרר הטוב מדיוטא התחתונה עד רום המעלות. c

(הנחתן אמרי שפר, פרשת ואתחנן)

פרשת עקב

והי' עקב וגו' ושמרתם וגו' ושמר ד'. יש לדקדק מדוע האריך הכתוב השמעון ושמרתם ועשיחם. ונראה על פי מאמר חז"ל (ברכות ד') כל העובר על דברי חכמים חייב מיתה, והקשה בספר יערות דב"ש (ח"א דרוש ב') מדוע העובר על דברי חכמים הוא חמור מהעובר על דברי תורה שצריכין עדים והתראה ונידון בסנהדרין, ודברי סופרים חייב מיתה. ומירץ על דרך משל, המרים יד במלך חורק אבן לראשו של מלך, צריך לדון דדיינים, שמה נחכוין לאיש אחר או שמה שיכור הי' או מטורף, אבל שומר הפחה של המלך, העובר ונכנס בפלטרין שלו בלתי רשות, יש לו רשות להרוג כל

הנוגע בו מיד, כן חכמים שעשו משמרת עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה. והנה אם נמדת פרעניות חומר דברי סופרים מדברי תורה, כל שכן מדה טובה המרובה, שיותר משלם הקב"ה שכר חיכף גם זהאי עלמא, יותר מדברי תורה דשכר מצוה זהאי עלמא ליכא (קידושין ל"ט:), והנה כלן הבטיחה תורה הקדושה שכר מצוה זהאי עלמא וברך פרי בטןך ופרי אדמתך, לכך נא תורה הקדושה לתרץ, והיה הוא לשון שמחה (בר"ר פמ"ב ג'), שמחה יהיה לך בעולם הזה עקב תשמעו, דברים שאלם דש בעקביו הם הסייגים והגדרים, וזהו ושמרתם, שמעו

השוואות והערות

(ב) בחינה זו נדפס כבר לעיל בפ' יתרו עה"פ ויאמרו אל משה, ונשנה כאן מפני דבר שניתחוסף.

מקום
(כת")
פקים
למה
יה"ק
מוכן
ומרו
עמד
לכנו
מפי
דברי
אורה
דושת
דיק
עם
עה,
אשר
חיים
חינת
מנס
נפא
אדם
יהי
יורה
חוס
לא

משמרת לעשות ולקיים את דברי תורה,
 בשכר זה ושמר ד' לך את הברית, כמו
 שאחת עושה שמירה, כן הש"ת ישמרך
 ג"כ מ"מה"ר וממזיקין וממלכיות, וגם
 וברך פרי בטןך ויתן לך כל משאלות
 לבך לטובה. L

*

שמלתך לא בדתה מע"יך ורג"יך
 לא בצקה זה ארבעים
 שנה. יש לדעת מהו הפלחה שהפליח
 משה הנס הזה לישראל דייקא שהבגדים
 לא צלו והרגלים לא צנקו, האם הלכו
 זה ארבעים שנה בחמידות. וי"ל דזה
 הי' הפליחה, כידוע דחז"ל (ברכות ו').
 הני מאני דרבנן דצלו מחופיא דידהו,
 והני ברכי דרבנן דשלהי [מנייהו], והני
 כרעי דמנקפן מנייהו הוא. ומהנה אין
 לך מקום משכן הקליפות כמו במדבר
 הגדול והנורא ההוא (וזה"ק ושלח קע"ח:),
 ומאהבת המקום עלינו היקף אותנו בענני
 כבוד ויקר, אור מקיף כאמא הסוככת
 בכנפיה על צניה, לכל יוכל לצוא בגבולינו
 שום נד חינוך ח"ו, כי כל החינוכים ברחו
 מעט כבודו, לזאת המלבושים והרגלים
 היו בשלימות צלי שום כשלוך ח"ו, ודוק.

*

במקראי קודש בפרשה זו אר"ן
 חפה ושעורה וגו' ואכפת
 ושבעת וברכת. הנה מזה מרמזים חז"ל
 הלכות סעודה וברכת המזון (עי' ברכות מ').
 מ"ח:). ויש לרמו גם כן במקרא הקודש,
 כי ד' אלהיך מביאך אל אר"ן טובה
 אר"ן נחלי מים. בשלשה חיצות הללו
 אר"ן נחלי מים מרמזים הלכות נטילה
 בסעודה, מה שאחז"ל (חולין ק"ה). מים
 ראשונים מלוא, מים אמלעים רשות,
 מים אחרונים חובה. היינו שני אומיות
 א"ר מארץ, וזאת ח' מנחלי, ותיבת מים
 בשלימות, באומיות הללו דוק ותמצא
 הראשי תיבות של הלכות הנטילה כנ"ל,
 ויהי' מרמזו במקראי קודש הלזו כל הלכות
 סעודה עם הנטילה בשלימות, ודוק.

*

ואנכי עמדתי בהר וגו' ארבעים יום
 וארבעים לילה וגו' וישמע
 ד' אל"י גם בפעם ההוא לא אבה
 ד' השחיתך. הנה על תיבת גם נמסר
 במסורה בטעם יתיב פסיק. י"ל דמרמזו
 בזה, על אשר נתחבטו הראשונים (עי'
 בעקרים מאמר ד' פ"ח) בענין עסק החפלה
 המועיל, האם יש שינוי רצון חלילה. לזה
 הוא מרמז הטעם הנ"ל על תיבת גם, כי
 הוא נפק מלעיל והוא דיבור צפני עלמנו,

השוואות והערות

א) וד"ל רש"י שם: הני ברכי דשלהי, ברכים עיפים. מאני דרבנן דבלו, בגדי התלמידים שבלים מהו,
 והם אינם בני מלאכה שיבלו בגדיהם. מחופיא דידהו, באין המזיקים ויושבין אצלם ומתחככים בהם, חופיא
 לשון חופף ומפספס.

ופירושו ג"ם בפע"ם
 קודם החפלה לא או
 כי אין שום שינוי רצון
 החפלה הוא צחינת

עשר תעשר את נ
 וגו'. בגמ' ו
 עשר בשביל שתה
 נספר סמיכות חכמי
 המצות אמרו חכמים
 מהיו כעצדים המשמשי
 לקבל פרס, וכאן הת
 (מלאכי ג' י') וצחנוני נ
 בעלמנו מורה על גוד
 שהיא למעלה מן הטב
 אין הצרכה שורה כי
 העין ולא על דבר ה
 ח"ו, וכאן גבי מעשר
 מן המנוי והמדוד, ו
 ואינו מתירא מזה שי
 עושה רצון הצורא
 מן הטבע, אדרבא נ
 לכך אמרו עשר בשצי
 יצין, כי כמו צבר
 כן, שהלמנוס הראש
 לעמידות העולמות,
 פ"צ) והוא צחינת מ
 כן נשאר זה צחק הנ
 ברכה. (ועיין מ"ש ו

בעזרת ה' יתברך

מניין חידושי תורה

זרע ברך

ובו נקבצו ובאו חידושי תורה
מתורתם של רבותינו הראשונים והאחרונים
ומשל מרגן ורבנן
הברוך מעם, הדובב מישרים והברכת שמעון
וכמו"כ מפרי עמלם של תלמידי הישיבה הקד' בעבר ובהווה
בברורי סוגיות הש"ס ובמקצועות ההלכה

יוצא לאור לעלוי נשמתו המתורה
של מורן רבנו הגדול
רבי ברוך שמעון שניאורסאהן זצוק"ל
ראש הישיבה
במלאת שנה להתעלותו לגנוי מרומים כ"ה בסיון תשס"א

יוצא לאור על ידי
מערכת "דובב מישרים"
שע"י הישיבה הקדושה
הגאון ממשעבין - כובב מיעקב
כ"ה בסיון תשס"ב
פעיה"ק ירושלם תובב"א

לבן נלע"ד עפ"י דברי החת"ס זצ"ל בדרשותיו שפי' כי ג' ערי המקלט הם הרמו לערי המקלט לכלל ישראל כי על מה שמשכחים התורה ע"ז יש התנצלות כי מחמת כובד הגלות הוא, וזה את גולן בבשן היינו הגלות בין האומות כמו שדרשו על הפ' מבשן אשיב מבין שיני אריות, למנשי זה היא התנצלות על שכחת התורה מלשון כי נשני אלקים, ואת ראמות בגלעד לגדן היא התנצלות על אותם שעזובים התורה לא מחמת עוני וכובד הגלות רק להיפך מחמת רוב טובה וע"ז ג"כ יש התנצלות של ודי זהב, וזה ראמות בגלעד מה שהמה רמים בעיניהם, זה לגדי מלשון גד גדי מפני שהמזל שהי' להם כל טוב, זה ג"כ התנצלות ואח"כ אומר את בצר במדבר לראובני היא התנצלות על כל כלל ישראל שאיך שהם מ"מ הם טובים מהעכו"ם שישאל ממעטין א"ע והם מתגאים, וזה את בצר שממעטין א"ע, לראובני מלשון ראו מה בין בני לבן חמי ע"ש בדבריו הנעימים שמפרש בזה הא דשלשה טעויות עתיד שרו של אדום לטעות.

וזה י"ל שבא התנא לומר שאף שיש לישראל ההתנצלות אבל מ"מ הלא צריכין להתנהג כך שלא יבאו לידי הצרכת ההתנצלות, וחושב אחת לאחת, דהנה על שכחת התורה יש תירוץ של כובד הגלות אבל הלא הגלות הי' כדי שיהי' טרודים ולא יהי' להם הפנאי והחשק לחטוא וא"כ איך יעשה מזה תירוץ על להיפך, כמו שפירשו על צור ילדך תשי, וזה יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ שיגיעת שניהם משכחת עון דהכונה בהדרך ארץ הי' שישכח העון ולא שע"ז ישכח התורה, ואח"כ אומר על מה שמבעטים מחמת רוב עשרם הלא הי' לנו האבות שמהם צריכים אנו ללמוד ושמדותם ירושה לנו, ואברהם הי' ככד בכסף וזהב ואעפ"כ הי' אברהם אבינו בצדקתו, ויצחק אמרו זבל פרדותיו של יצחק ולא כספו וזהבו של אבימלך, וכן יעקב הי' עשיר גדול ואח"כ אביו של משנה למלך במצרים ואעפ"כ הי' בצדקתן כמקדם, וזה וכל העמלים עם הציבור כמו שפירש הברטנורא לכופם לצדקה והעשירים הלא לא ירצו ליתן לזה יאמר לא תקבל ההתנצלות הב' של ודי זהב כי הלא זכות אבות מסייעתן וצדקתן עומדת לעד, היינו מהאבות צריכין ליקח סיוע לעבודה נגד יצר הרע כעין שאמר הלל מחייב עניים וכו', ועתה בא על ההתנצלות הג' של בצר שזה באמת טובה כי העניות טוב מהכל כמו שדרשו על המקריב עולה שכר עולה בידו, אבל עני כתיב זבחי אלקים רוח נשברה, וזה ואתם בהתנצלות הג' מעלה אני עליכם שכר הרבה כאילו עשיתם כי בעניות יש לו שכר כנגד כל הקרבנות.

***

שכר מצוה בהאי עלמא ליבא

76 במד' (פ' תבא) ברוך אתה בעיר בזכות המצות שאתה מקיים בעיר חלה ציצית סוכה נר שבת, ברוך אתה בשדה בזכות המצות שאתה מקיים בשדה, לקט שכחה ופאה ע"כ. וצ"ב למה פרט דוקא אלו המצות שמקיימין בעיר (על שדה ל"ק שאלו שפרט שייכים בשדה

REPRODUCTION OF THE ORIGINAL MANUSCRIPT

לקחת לך
תמיד של
היצר הוא
ית וחשקת
מראה לך
גמרי היצר
ה ותחשוק
ה הרע נתן
ה הסתכלות
ל מן היצר
עיניו, וכדי
ודע בנפשי
נו שצריכין
ראש חזק
ה הכלי זיין
וכדות השם
זי"ע תורה
וך יד כהה,
א יד כהה.

יהם משכחה
זכות אבותם
. ואינו מוכן
כי עמל הוא
ז עם הציבור
ישא שיועיל
ז שהוא עשה
ורה עם דרך

אבל זה צ"ע) הלא כל התרי"ג מצות שייכים לעיר כמו אלו. והנראה דהמדרש בא ליישב על הא דהבטיחה התורה ברוך אתה בעיר הלא קי"ל שכר מצות בהאי עלמא ליכא, לזה אמר המדרש דבזכות אלו המצות מגיע שכר בעולם הזה, דישנם כמה טעמים על הא דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, הא' דאם משלם הקב"ה להמקיים מצותיו שכר גדול בעוה"ז שמה תורה דעתו עליו מרוב טובה ויסור מדרך הטובה, אולם זה רק במי שחושב עצמו לבעל הממון יתגאה בריבוי מעותיו אבל במי שיודע שאינו רק גזבר על המעות מה יתגאה במעות שאינם שלו, אדרבה יכיר גודל אחריותו שהטילו עליו מן השמים, והנה כל המצות מהפרשת תרומה מעשר חלה בכורים הם באים להראות לאדם שאינו בעל השדה או העיסה רק כארס שהמוכר צריך ליתן לבעליו והנשאר הוא עבורו, וכן הוא מפורש ברמב"ן עה"ת במצות בכורים, ולזה חשב כאן המדרש הפרשת חלה שבקיימו מצוה זו מראה כי מכיר מקומו בתור ארס ולא תזוז דעתו מרוב עושר (ומה שנקט חלה מכל הפרשות, שכולם בשדה לבד מחלה וו"פ) לכן מן הדין מגיע לו שכר.

אולם ישנו עוד טעם על שכר מצוה בהאי עלמא ליכא והוא טעם הרשב"א דכיון דכל המצות הם עדות שהקב"ה ברא עולמו וכדומה וכיון דקי"ל הנוטל שכר להעיד עדותו בטילה אם יהי' שכר מצוה בהאי עלמא יהי' בטול העדות ושוב ליכא מצוה ואין מגיע שכר, אכן כפי מה שפירש מו"ר הגאון מלובלין ז"ל דלפי"ז לפ"מ דקי"ל דלראות העדות מותר לקבל שכר א"כ על הכנסת עצמו לחיוב המצוה מגיע שכר, ופי' בזה על הא דאמרה נעמי לרות ברוכה את לד' אשר באת לחסות וכו' א"ר חסא אשר באת כתיב, דר' חסא בא לומר דאין אמרה ברוכה והלא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא אבל לפי שהיא היחה נכוית ובאת לחסות הוי כמו נוטל שכר לראות העדות דמותר. וזה פי' רש"י והי' עקב תשמעון מצוה שאדם דש בעקביו דהיינו הביאה לראות העדות ע"כ דבריו. היוצא מזה דלהאי טעמא על ההכנסה לחיוב מגיע שכר, ולזה נקט המד' ציצית דגם ציצית אין החיוב ללבוש רק באם הולך בגד של ד' כנפות מחויב לעשות ציצית, ולזה אם ישראל מקיימין מצות ציצית אף דבלא זה לא הי' הולכין כלל בבגד כזה הוי כהכנסה לחיוב ושפיר גם לטעם הב' מגיע שכר, אך יש עוד טעם על שכר מצוה בהאי עלמא ליכא והוא דאם יתן הקב"ה שכר טוב לעושה מצוה יבטל הבחירה דכל אחד יקיים המצות כדי שיהנה מהשכר, אך הנה בגמ' ע"ז (ג) דלעתיד וכו' ובאים עכו"ם וכו' וכל אחד עושה סוכה וכו' והקב"ה מוציא חמה מגרתיקה והן בועטין בסוכתן, והטעם אף שידעו שיש שכר גדול בעשיית המצות לא יוכלו לעמוד בפני נסיון קל, דאיחא בספרים על הא דפליגי בגמ' אי סוכה דירת עראי בעינן ור"א סבר דירת קבע בעינן, דאלו ואלו דא"ח דסוכה דירת ארעי רק צריך שידע דזהו הארעי הוא הקבע, דאין קבע בעוה"ז, וזהו בישראל לכן אף בבא מקרה אין מכריע אותם אבל באומות העולם דירתם בעוה"ז נחשב בעיניהם לקבע לכן בכוא נסיון קל לא יעמדו בפניו אף שצפון להם שכר, ושפיר נקט המד' סוכה דממצוה זו אנו רואין שרק מי שכל העולם בעיניו לא נחשב כלום זה מקיים המצות אף שיש לו מכשולים, אבל מי שירצה לקיים מפני השכר הרי השכר אצלו העיקר ועוה"ז אצלו קבע ואף אם ידע שצפון לו שכר אם יהי' לו רק נסיון קל לא יקיים המצוה כמו בעכו"ם כנ"ל אף שיודעין דבא הקב"ה לשלם שכר וא"כ גם לזה הטעם מגיע שכר.

אבל ישנו עוד טעם המלך רק שב עזין הם וכו', וכ"א ו מביאין את האדם לו המצות לטובת האדב דאיחא בפ' כמה מדי וכו', ולהבין איך זה פשעים הוי כמה שכ והנה כחטא אדה"ר התקין שתדליק נר ו תדליקם לא משום ש שבת דאף דבאמת ד משום מצות המלך ש

זקני הקדוש הרר"י פירושים, א) הקב"ה לית מחשבה ישנם המלוכשים בטו שמבקשים הושענא נגלים, וזה כימי צאח לסוכות שמהחומרות ואיך לא אשא פנים י שנסים המלוכשים בו מהטבע הם מבחי' הושענא רבה הושיע רבה, ואיך נזכה לזו הושענא להגדול שיה לישראל שהם מדקד' ב

אבל ישנו עוד טעם אחד דאינו מגיע שכר דהרי המצות אינם כחוק הנתון לעבד מאת המלך רק שבאמת המצות מיישרין לבו של אדם וכמו שאמרו רז"ל מפני שישראל עוין הם וכו', וכ"א במד' לא נתנו המצות אלא לצרף בהן את ישראל ע"כ. וכי המצות הם מביאין את האדם לרום מעלת היושר והרחמנות וכו' להיות ממלכת כהנים וכו', א"כ הרי המצות לטובת האדם ומדוע יגיע לו שכר ע"ז שעושה לטובתו, ולזה נקט המד' נר שבת דאיתא כפ' כמה מדליקין דאשה מחויבת בהדלקת הנר היא כבתה נרה של עולם תדליק נר וכו', ולהבין איך זה הוי תיקון לחטא חוה נראה דבעבודת ישראל לר"ה איתא דתיקון על פשעים הוי כמה שמקיים מצות שכליות לא משום ששכלו מחייב רק מטעם חוק יע"ש, והנה כחטא אדה"ר ה' פשע שאמר אכלתי ואוכל עוד, וגם היא מה שנתנה לו, ולזה הוי התיקון שתדליק נר שבת ונר שבת הוי מהמצות שהשכל מחייב דהוי משום שלום בית ואם תדליקם לא משום ששכלו מחייב רק מטעם מצות המלך הוי תיקון לזה, ולזה נקט המד' נר שבת דאף דבאמת המצות הם לטובת האדם אבל ישראל העושים אותם לא לטובתם רק משום מצות המלך שפיר מגיע להם שכר מצות גם בעוה"ז לכל הטעמים כנ"ל, ושפיר הוה ברוך אתה בעיר בשביל המצוות שאתה מקיים בעיר.

★ ★ ★

הושענא רבא

זקני הקדוש הרר"י זצ"ל (מטשערקאס) זי"ע ה' רגיל לפרש הושענא רבה יש בו ג' פירושים, א) הושיעה ד' הגדול, ב) ישועה גדולה, ג) הושיעו להגדול. וי"ל דהנה הקב"ה לית מחשבה חפיסא ב"י וכל שמותיו הם לפי מעשיו שמנהג בהם כריותיו, והנה נסים ישנם המלוכשים בטבע ויש שמשדר מערכות השמים, והנה לישראל אין נפקותא, אבל כיון שמבקשים הושענא למענך א' הושענא וכו', וכדי שיתתקדש שמו בעולם הוא ע"י נסים נגלים, וזה כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות שיהי' תיקון האמיתי, ועי' בבני יששכר לסוכות שמהחומרות שישראל מקבלין עליהם מזה נעשה אור מקיף, ועי"ש מה שכתב לפרש ואיך לא אשא פנים לישראל שהם מדקדקים על עצמן עד כזית וכו' יע"ש. ובדרך אפשר י"ל שנסים המלוכשים בדרך הטבע הם מבחי' אור פנימי המלוכש בתוך הטבע, והנסים למעלה מהטבע הם מבחי' אור מקיף שהוא למעלה מהטבע שאינו נחצמצם בתוך הטבע. וזה הושענא רבה הושיעה גדול ומתי יקרא גדול כשפועל נסים גדולים ונגלים, והיינו ישועה רבה, ואיך נזכה לזה שתבא הישועה מבחי' אור מקיף, כשנדקדק בחומרות דרבנן, וזה הושענא להגדול שיהי' לו כביכול תירוץ בפני הפמליא של מעלה כש"כ ואיך לא אשא פנים לישראל שהם מדקדקין על עצמן עד כזית וכו' שמזה בא לישראל אור מקיף כנ"ל ולזה מנוה"מ יהי' ישועה נגלית.

★ ★ ★

THE JEWISH LIBRARY

זעון
ב על
אמר
מצוה
תורה
ממון
אינם
רומה
אדים
מצות
בתור
זחלה
דכל
העיד
מגיע
עדות
מרה
ז בא
כרית
מצות
ז על
הולך
א זה
ז עוד
יבטל
באים
וכתו
איתא
ואלו
וזהו
חשב
המד'
ת אף
אצלו
כנ"ל

→ יב יגמול יי לך גמול
 טב בעלמא הדין על
 עובדך טב, ויהי אנך
 שלימא לעלמא דאתי
 מן קדם יי אלהא
 דישראל דאתת לאתגרא
 ולא תחבאה תחות טלל
 שכנית יקריה, ובהווא
 זכותא תשיובי מן דין
 גיהנם למחוי חולקד עם
 שרה ורקה ורחל
 ולאה: יג ואמרת, אשכח
 רחמין בעינד רבוני ארום נחמתני, לאכשרתני למדפי בקהלא דיי, וארום מלילתא
 תנחומין על לב אמתך, דאכטחתי למחסן עלמא דאתי, הי כצדקותא, ואנא לית לי זכו
 למחוי לי חולקי לעלמא דאתי אפילו עם חדא מן אמתך: יד ואמר לה בועז לעדן
 בחמין ותשב מצד הקצרים ויצפטמלה

יב יגמול יי לך גמול
 טב בעלמא הדין על
 עובדך טב, ויהי אנך
 שלימא לעלמא דאתי
 מן קדם יי אלהא
 דישראל דאתת לאתגרא
 ולא תחבאה תחות טלל
 שכנית יקריה, ובהווא
 זכותא תשיובי מן דין
 גיהנם למחוי חולקד עם
 שרה ורקה ורחל
 ולאה: יג ואמרת, אשכח

רחמין בעינד רבוני ארום נחמתני, לאכשרתני למדפי בקהלא דיי, וארום מלילתא
 תנחומין על לב אמתך, דאכטחתי למחסן עלמא דאתי, הי כצדקותא, ואנא לית לי זכו
 למחוי לי חולקי לעלמא דאתי אפילו עם חדא מן אמתך: יד ואמר לה בועז לעדן
 בחמין ותשב מצד הקצרים ויצפטמלה

רשי

שפתי חכמים

ש משנה בחגיגה פרק חומר בקודש (דף כ:). ופירוש
 בית היר מקום שאוחזין אותו בו ותופסו:
 כלמט מן השפחות שלך: (יד) ומבלת פתך
 בחומין. מכאן שהחומין יפה לשרב: ויצבט לה ק"י. ויושט לה. ואין לו דמיון נמקרא חלא נלשון משנה
 (סגיגה פ"ג מ"א) אחרים ומן זבית הלכטה ש:

אבן עזרא

(יב) משכרתך. כמו מתכונת הלבנים (שמות ה ח)
 והוא שם מן הבנין הכבוד הנוסף בעבור המ"ם:
 (יג) ואנכי לא אהיה. אינני ראוייה להיות כאחת
 שפחותיך: (יד) בחמין. בעבור החום:

מדרשי חז"ל

יב ישלם ה' פעלך וגו'. תניא אמר רבי חנינא בן גמליאל:
 מפני מה גרים בזמן הזה מעונים ויסורים באים עליהם,
 מפני שלא קיימו עליהם שבע מצות שקבלו עליהם בני נח.
 רבי יוסי אמר: גר שנתגייר קטן שולד דמי, אלא לפי שאין
 מדקדיקין במצות. אבא חנן משום רבי אליעזר אמר: לפי שאין
 עושין מאהבה אלא מיראה, אחרים אומרים מפני ששהו עצמם
 ליכנס תחת כנפי השכינה. אמר רבי אבהו מאי קראה, דכתיב
 ישלם ה' פעלך וגו' אשר באת לחסות תחת כנפיו. (ילקו"ש).
 משכורתך שלמה. שלמה כתיב, רמז לה ששלמה יצא
 ממנה. (שם).
 לחסות תחת כנפיו. א"ר חסא: אשר באת לחסות תחת
 כנפיו בא וראה כמה גדול כחן של צדיקים ושל צדקה ושל
 גומלי חסדים שהן חסין בצל מי שאמר והיה העולם, וכן
 הוא אומר מה יקר חסדך אלהים ובני אדם בצל כנפיו
 יחסיון. (שם).
 כי נחמתני. מה נחמה, אמר לה עתידה את לעלות
 לגדולה ועתידין בניך להיות מנהיגין של ישראל, ועתידה
 את ללבוש כתר מלכות, ואף על פי שאת רואה עצמך שאת
 עניה, עתיד לצאת ממך מי שמקדיש מאה ככרי זהב, שנאמר

מצבר
 אחרון
 מפא
 דתא,
 עם
 תהא
 קלא
 תכין
 יודית
 דבון
 את
 יזילי
 מוי
 קיא:
 תהא
 עא,
 דין
 קא
 על
 תה
 קא

אמר
 סוף:
 נשר
 ד כל
 הוגד
 היינו

מסורת המדרש
 ותעזבי אביך ואת
 יבמות מתי שאלו
 תמול ירושלמי ויבמות
 פ"ח ה"ג ע"ע לעיל ב
 (עמוני ולא עמונית)
 רבי"ש

פְּעָמִים הַגִּד הַגִּד לִי הַגִּד לִי בְּבֵית הַגִּד לִי בְּשָׂדֶה כָּל
 אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת חֲמוֹתְךָ אַחֲרֵי מוֹת אִישׁךָ שְׂאִין תִּלְמוּד
 לוֹמַר בְּחַיֵּי אִישׁךָ וְתַעֲזְבִי אָבִיךָ וְאֶמֶךָ וְאַרְצֶךָ מוֹלְדֶתְךָ זֶה
 אִיפְרָכִיָּה שְׁלֶךְ וְתַעֲזְבִי אָבִיךָ וְאֶמֶךָ מַעֲבֹדָה זָרָה שְׁלֶךְ
 שְׂנֵאמַר (ירמיה ב. כז) 'אוֹמְרִים לְעֵץ אָבִי אֲתָה וְלֶאֱבֹן אֲתָה
 יִלְדֶתְנִי' וְאַרְצֶךָ מוֹלְדֶתְךָ זֶה שְׂכוֹנָתָה וְתִלְכִי אֶל עַם אֲשֶׁר
 לֹא יָדַעְתָּ תְּמוּל שְׁלֹשׁוֹם' שְׂאֵלוֹ תְּמוּל שְׁלֹשׁוֹם לֹא הָיִיתָ.

76 ד. (ב. יב) 'ישלם ה' פעלך ותהי משכורתך שלמה

פעמים — "הגדה", "הוגד הוגד לי"? שכך — "אמר לה" (פס' דר"כ טז, קכג) בועז לרות:
 "הוגד לי" — על מעשיך הטובים עם חמותך — בבית, וגם — "הוגד לי" — על מעשיך
 הטובים וצניעותך — בשדה, וכנדרש למעלה (ד, ט. עיי"ש), מה שראה בה בועז בעצמו, וגם (שם י,
 עיי"ש), מה ששמע מפי נערו (יפ"ע).

"כל אשר עשית את חמותך אחרי מות אישך", כשהוא אומר "אחרי מות אישך" לא למעט
 ולומר שרק אחרי מות אישה עשה טובות עם חמותה ולא בחיי אישה, אלא ודאי — שאין תלמוד
 לוֹמַר — אינו צריך ללמד ולומר (כבפסד"כ שם) כי — בחיי אישך — עשית טוב וכבוד לחמותך,
 אלא שאז היה הדבר ככלל כלה הטובה לחמותה (יפ"ע), שהיא מכבדתה ומטיבה עמה, אך אז היא,
 אהבה התלויה כדבר, באהבת אישה, ובמות אישה בטל דבר ובטלה אהבה (רז"ו), ומהחסד שעשית
 עמה אחר מות אישך, הרי שלא מאהבה התלויה באותו דבר עשית כן.

"ותעזבי אביך ואמך וארץ מולדתך", לפי פשוטם של דברים הוא מדבר כאן על אביה ואמה
 ממש, ומה שהוא אומר "ארץ מולדתך" — זו איפרכיאי שלך, המדינה שנולדה וגדלה בה, ומדרשו
 "ותעזבי אביך ואמך" — פְּרִשָׁת — מעבודה זרה שלך, ומצאנו שהאלילים קרויים "אב ואם"
 לתועים אחריהם (עיי' גם בב"ר לט, א), כמו — שנאמר — בתוכחת הנביא לעובדי עבודה זרה:
 "אוֹמְרִים לְעֵץ אָבִי אֲתָה וְלֶאֱבֹן אֲתָה יִלְדֶתְנִי", "וארץ מולדתך" — זו שכונתה, שלמדה
 בקרב יושביה את נימוסיה הראשונים, כמוהם, ועזבה ופרשה מאותן דרכים ראשונות ללמוד מחמותה
 דרכי קדושה וצניעות:

"ותלכי אל עם אשר לא ידעת תמול שלשום", האריך לומר "אשר לא ידעת תמול
 שלשום" (קה"ע בירוש' יבמות ח, ג), שכך — "אמר לה" (ירוש' שם): שאלו — "באת אצלינו" (שם)
 — תמול שלשום לא היית — מתקבלת בקרבנו לבוא בקהל ה' להנשא לאיש מישראל, שכן "לא
 היינו מקבלין אותך" (שם), "שעדיין לא נתחדשה" — והזכרה והוקבעה בישראל — הלכה — שהייתה
 מקובלת מפי משה מסיני ונשתקעה מישראל שמה שנאמר בתורה (דברים כג, ד): "לא יבא עמוני ומואבי
 בקהל ה'", פירושו — עמוני ולא עמונית, מואבי ולא מואבית" (פסדרי"כ שם), ונשים גיורות הבאות מעמון
 ומואב מותרות מיד לבוא בקהל ה' להנשא, וכנדרש למעלה (ב, ט. עיי"ש), וזהו: "אשר לא ידעת" —
 אז לא היית זוכה לזיווג בישראל, ולזה לא היית זוכה מתמול שלשום, ועכשיו זכית לכך.

77 ד. "ישלם ה' פעלך ותהי משכורתך שלמה מעם ה' אלהי ישראל", הגם שודאי הדבר שאין

מעם ה' אָמַר
 אָמַר רַבִּי אֲבוּן
 כד. טז) 'מִכְנָף
 שְׂנֵאמַר (מלאכי)
 וּמִכְפָּא בְּכַנְפֵיהִ'
 פְּנֵי הַחַיּוֹת ו'
 הַכְּרוּכִים פְּרָשִׁיב

עול לפני ה' ומשכור
 הכתיב של תיבה זו נק
 ויליש כאן תרי"א וכנ"י
 ממך שלמה, וכנדרש

"מעם ה' אלהי ישו
 משכורתה שלמה שתח
 שיש כנפים "לשחר, ככ
 בצל שחר" כשחר הזה
 חוסים בצל כנפי זהרו
 "מכנף הארץ זמירו
 לחסות "בצל כנפיה", ו
 זמירות לה': וכנפים י
 לכל החוסים בצל כנפי
 בכנפיה", וכנפים ל'
 (יחזקאל א, עיי"ש), וכמ
 כנפיהן ונוגעות זו בזו
 כמו שהוא אומר (שם א
 (שם), וכדברי הפייטן (ר'
 לתפילות לעלות מבין
 משיקות כנפיהן זו אל
 שכנפי החיות פועלות כ
 בדין רע; וכנפים לכר
 שנאמר (שמות כה, כ): "
 שלמה הגדולים, אשר
 הראשונים, כמו — ע
 הכרובים על הארון ועל
 הכבוד (כבשמו"ר לג, ד. ע
 ויליש שם), והם הם "הד
 דמיונות (כביחזקאל א, עיי

מסורת המדרש
 ד. ישלם חי פעלך
 וכו' ארי"א שמענו
 שיש כנפים לארץ
 פדר"כ סט"ז קבד יל"ש
 כאן תרב (כה"ע)

מעם ה' אמר רבי חסא אשר באת לחסות תחת כנפיו
 אמר רבי אבון שמענו שיש כנפים לארץ שנאמר (ישעיה
 כד, טז) 'מכנף הארץ זמירת שמענו' וכנפים לשמש
 שנאמר (מלאכי ג, כ) 'וזרחת לכם שמי שמש צדקה
 ומרפא בכנפיה' וכנפים לחיות שנאמר (יחזקאל ג, יג) 'וקול
 כנפי החיות' וכנפים לפרובים שנאמר (מ"א ה, ז) 'כי
 הפרובים פרשים כנפים' וכנפים לשרפים (ישעיה ו,

עוול לפני ה' ומשכורתו משכורת שלמה, האריך לומר "משכורת שלמה": אמר רבי חסא "שלמה",
 הכתיב של תיבה זו נקרא גם כאילו — "שלמה" כתיב, שכן — רמז לה: שלמה יעמוד ממך" (פסדר"כ
 ויל"ש כאן תרי"א וכג"י המפרשים כאן). וזהו: "ותהי משכורתך שלמה" — זאת תהי משכורתך שיעמוד
 ממך שלמה, וכנדרש למעלה (ב, טו, עיי"ש).

"מעם ה' אלהי ישראל אשר באת לחסות תחת כנפיו", וכאומר שזו תהא משכורתה, וכך תהא
 משכורתה שלמה שתחסה תחת כנפיו של הקב"ה. — אמר רבי אבון: שמענו — במקראות, —
 שיש כנפים "לשחר", כמו שנאמר (תהילים קלט, ט): "אשא כנפי שחר" (פסדר"כ קכד), כדלהלן כאן "לא
 בצל שחר" כשחר הזה שהוא "פורש כנפיו" ופורש אורו מן הקצה אל הקצה במהירות המעוף, והכל
 חוסים בצל כנפי זהרו מיד (עיי"ש ברש"י). וכן מצאנו — שיש כנפים לארץ, כמו — שנאמר:
 "מכנף הארץ זמירות שמענו", שהארץ "פורשת כנפיה" למרחוק לתת לבני אדם מקום ישוב
 לחסות "בצל כנפיה", בישוב ובכל מה שהארץ נותנת טובה ליושביה לחוסים בישובה, והם משמיעים
 זמירות לה: "וכנפים לשמש, שיהא "פורשת כנפיה" להאיר ולחמם ולהפאור ולהפריח ולהתניט יבול
 לכל החוסים בצל כנפיה, כמו — שנאמר: "וזרחת לכם, יראי שמי, שמש צדקה ומרפא
 בכנפיה", "וכנפים לחיות" — הנושאות את מרכבת כסא כבוד ה', שראה יחזקאל במראה הנבואה
 (יחזקאל א, עיי"ש), וזכו שנאמר: "וקול כנפי החיות משיקות אשה אל אחותה", שיש שהן פורשות
 כנפיהן ונוגעות זו בזו להסך, ויש שהן מרפות ומכנסות כנפיהן ונפרדות זו מזו מלהשיק כנפיהן זו בזו,
 כמו שהוא אומר (שם א, כד"כ): "בעמדם תרפינה כנפיהן", ואז נראה מביניהן "הרקיע אשר של ראשם"
 (שם), וכדברי הפייטן (רי"א הקליר בקדושה למוסף לרי"ה), שבצת שעולות תפילות ישראל הן מפנות מקום
 לתפילות לעלות מבין כנפיהן לכסא הכבוד, ובעת שישראל חוטאים והשטן מעלה דברי שטנו הן
 משיקות כנפיהן זו אל זו להסך ולעצור את השטנה מלעלות (עיי"ש בחרוזים שבאותיות ע, פ, צ), והרי
 שכנפי החיות פועלות כדי להגן ולהסך על ישראל מפני שטנת השטן כחטאם, ובהם חוסים מלהשפט
 בדין רע: "וכנפים לכרובים, לכרובים אשר על ארון הקודש אשר בקודש הקדשים, שעשה משה, כמו
 שנאמר (שמות כה, כ): "הכרובים פורשי כנפים למעלה, סוככים בכנפיהם על הכפורת", ולכרובים שעשה
 שלמה הגדולים, אשר בקודש הקדשים שבירושלים, עומדות בארץ וסוככות מעל הארון וכרובי
 הראשונים, כמו — שנאמר — בהם: "כי הכרובים פורשים כנפים אל מקום הארון ויסוכו
 הכרובים על הארון ועל בדיו מלמעלה", ואישר הכרובים שבכית המקדש הם כנגד הכרובים של כסא
 הכבוד (כבשמו"ר לג, ד, עיי"ש), האמור, שבהם נאמר (יחזקאל י, ה): "וקול כנפי הכרובים נשמע" (פסדר"כ,
 ויל"ש שם), והם הם "החיות" האמורות, שהיא קורא להם "כרובים", שיש להם פנים לכאן ולכאן בכמה
 דמויות (מביחזקאל א, עיי"ש, ובגמי חגיגה יג): "וכנפים לשרפים" — העומדים ממעל לכסא כבוד ה',

זה הים גדול ורחב ידים :

זה ספר

ים התלמוד

חולדות האדם הגדול בענקים. טפת ומשדר בענקים. משיטת בנבני מצולח ים התלמוד והפוסקים. חברו גבר חכם בעזו :

כבוד אדם"ו הרב הגאון המובהק הריף ומפולפל. סיני ועוקר הרים : חסידא ופרישא, בוצינא קרישא, המפורסם בדורו מוהר"ר **משה יהושע העשיל** וצוקללה"ה אשר שימש בכתר הרבנות. בכמה קהלות ספנות : בן לאותו צדוק כבוד אדם"ו הרב הגאון האמת, החסיד המקובל המפורסם מהו' **מרדכי זאב** וצללה"ה האב"ד דפה ק"ק לבוב המעוטרה עם הגהות ותוספות חידושים, מאת ב"א ה"ה הרב וכו' מהו' **מרדכי זאב** סג"ל וה"ה הרב וכו' מהו' **יוסף שאול** סג"ל נ"י. אשר עשו מעדנים ונטעו נטעו נעמנים, פרחי שושנים, ונקראים בשם הראויות להם **מפרשי הים** ואשר הניעם לכתר זר זהב סביב בהגהותם, הלא הוא כתוב בהקדמתם, לגלות תוכן מונחם :

משה אל השמים : ועל משה אל השמים : מוזקק שבועות : מוזקק שבועות :

אשר עשה משה . אשר עשה לנו לעינים :

עיה"ק ירושלים תובב"א

גלאף קאמא לארץ אסא טוואום טוואא

21

וגו' ומנואר בחדרם ישלם ס' פעלך אחר רב חסא חסא חסא
 בלא וכו' פלאו מאי מוסיף רב חסא על הקרא ואמר כבוד
 אזי בגאון ז"ל דכנס ברכב"א ז"ל כתב הטעם על סא דש"מ
 בבאי עלמ' ליכא דהוא מטעם דכא המועת סא אית על אמדומו
 יתנדך ואם סיה נוחין לו סכר חוקף סיה כוונט סכר להעיד.
 וסכר מנואר צט"ע חו"מ ס' כ"ח דכא דוונט סכר להעיד
 פסול הוא דוקא סכר רחם אח כעדות ועינר על לא יגיד
 וחמייב להעיד כמו שאדם מחייב לדין בין אדם לחברו אבל חי
 שאינו מחייב להעיד וטול סכר כדי ללך ולרעות פטוין שביס
 עד מחר ע"ש בהגהת תוהרמ"ח ז"ל. וסנה לכאורה קסס
 כאן דלמחר לה צועט ישלם ס' פעלך ופירשו ישלם ס' פעלך
 צעטל סוג. דכא סכר חוטה בבאי עולמ' ליכא. אחסם בגר
 סכא להחגיג ולחכות בלא כפי הסכיה על זס סכא להחגיג
 ולקבל על עצמו אח כעדות ע"ז מחר לוקח סכר צעולס הזס.
 חסי כוונת רב חסא ישלם ד' פעלך אחר רב חסא חסא חסא
 בלא לן טחין לך סכר צעולס הזס ורפמ"ח:

והנה מנואר בפרשת דרכים על הא דלחמייב צט"ע דרמי
 קרלו אסדיי כתיב ידעו זריס לאנסם וכתיב ואספת דגך
 דחמט דלחן חלאתו נעסע ע"י אחרים. ל"ק כלן צעטין רענו
 של חקוס וכי' וקס' סרב ס"ל הא כתיב בבאי פרסס והיס
 אס שמיט דחמט דעוסיין רענו של חקוס. וכתיב לייסב על פי
 מה דמנואר סס לא דורות סרלאוסיס דורות סרלאוסיס דורות
 סרלאוסיס מניסיין פירוסיין דרך סרסקחין כדי לחייבין צמטער
 דורות סרלאוסיס מניסיין פירוסיסם דרך גנין כדי לפטוין מוטער
 וסכס רעצ דמרות עט"ס פוטנר מוטער וסכסחל ככי
 פירושו כלן צעטין רענו של חקוס וסיינו לגמרי וא"כ אף
 אס מלאתכן נעסע א"י עט"ס וסי' חידות עכ"ס דפטור מוטער
 ח"מ כשעוסיין רענו של חקוס מוטס א"כ לא נעסע סררות ע"י
 עכ"ס כדי לפטור מוטער. ולכך זכו רענו זריס לאנסם. ואכן
 באין עוסיין רענו של חקוס מוטס וסיין חכל על פי סדין. וא"כ
 אס מלאתכן יסס נעסע ע"י עכ"ס א"כ יכטרו א"ע מוטער
 ולכך ואספת דגך ע"ס. ומטעה נכא אל הביאור דכך אס
 צחקייו חלכו סכסיו עמליס צחורס סייט יומס וליס ומנואר
 צט"ע רצ"י מומר אדם חורס צעטח סרריס וכי' חורו ומי
 נעסית ללא וסכסו בו יומס וליס מלאתכן נעסית על ידי אחרים.
 וססו מומילא כסעמליס יומס וליס וסיס מלאתכן נעסית ע"י
 אחרים וסס ויכולן לפטור מוטער. ואע"כ כרא מלתי חסורו
 נעסיתס חורס וסיינו לסחור ע"מ לעבות סאחס צעולס חסורו
 אח סכרי כדי לחן מוטער. וע"ז וחסו בסמיסם צענו. ולא קסס
 הא סכר חוטה בבאי עולמ' ליכא דכא ככר הקדמתו צסס כבוד אזי
 מיורי זלס"ס דע"י סמציא אח עצמו לירו חייב חוטה יכיל ליקח
 סכרו צעולס הזס וכילי דו"ק:

(יד) ולי נראס נואר דברי סרריס ס"ל דלמחר ר' חסא חסא
 אחר בלא. דסנה יס לימר הטעם דסכר חוטה בבאי עולמ'
 ליכא. דכל סכר סתין הקצ"ס הוא חלד ססרו סגדול דחלד
 סדין אין לא סכר על סמליס כחומר סכסיו חי סקריינו ואסלס.
 ובמלמס ז"ל על זס נחתי לו טליח וכו' וא"כ מוסרת סדין אין
 לו סיס סכר צער סמליס. חוונס אסרי בו ככר ססרו עלינו
 ורעט להטיב לבדיתי. ע"כ היא עותן לוי סכר כחומר סכסיו
 ולך ד' סחסד כי אחס סלסס לאוס כמטעסר. וא"כ כיון ססיל
 חלד סחסד לכך אין לוי סכר צעולס סוג. סחא ח"ו על ידי זס
 יגרוס לו רעס כחומר סכסס סלסס ע"ס יס עטער סחור
 לצעילי לרעתי. ואלוי כלאר יסציפ ססרו עליו צעירי". וסי'
 נט לפיקס ולמכסיל צעירקו. וסי' אסר סיעסס סחד אסר
 יוכל לסחור מה רעס ח"ו. וע"כ סכר חוטה בבאי עולמ' ליכא.
 חלח סוג לוי בני יסרלל סאצי חגיב לוי סכר כי אס חלד סחסד
 אכל עכ"ס סכא להחגיג סכא לוי סכר חלד סדין סחוט
 צענו מקדיס ח"ע לסחספת סגולת ד' יבחרתו. וא"כ דין
 היא סיטול סכרו וססיל דין ססיר מומין לוי סכר אף צעירי".
 כיון דסכר אינו חגיב לוי חלד סחסד ודך חלד סדין. וסי' פירס
 רב חסא יסלם ד' פעלך צעולס"י חסח חלד אחר בלא ואל"כ על
 זס חגיב לך חלד סדין וסין:

(טו) והנה צמלין דף קמ"ב מנואר בפרשת סס לא יטיל אדם
 אס על צניס חסילי לטור כסן אח סחורצע ומס אס חוטה
 קלס סכיל כליסור חורס חורס לחמן יעב לך וסלרחת יומס
 קל ימחר לחנות חמדות סמרות. וסקסו סחורצעס ח"כ לחס
 לי קרל גני סיניד אב ואס לחמן ייטב ק' יסא כ"ס היא חגיב
 סקן דכיל חוטה קלס. וסרלס דכנס מנואר צמ"י אביס לוס
 נערא

כלל חמ"ס חסו"ס. וא"כ צום ססוסיסם גרעס. ומיוסב קוסיית
 סמפס"י וספ"י חסור סני סמלמריס ימד דלס חמריין דנעיטס
 אסור ח"כ כוס חעיולס ובחעיולס יס סליח לר"ע ולא סייך צום
 נעמח סחוס דברי סרב ודברי סחלמח דנחעיולס לכ"ע יס סליח
 לר"ע. ואחונס בלחוח זאח סיסס עעווחס דסחורס לא אסרס
 סנעיטס וחמילא חו אין סליח לדבר עבירה ואס כן ספיר אחר
 אחר כך דכל סמוסיין נורט. דע"ז ססוסיסם סנעיטס גרעס דו"ק:
 (יב) ובוהו יבוארו סחקרלי קרס סמלמריס סס וימחר סלדס
 סלסס אסר נחח עמדי סול נחיס לי חן סען ואוכל ומס
 חירן סול זס דצטביל ססיל נחיס לכן עבר על חלות סבורל.
 דסנה ככר ציארנו דסס סכרו דיס צען דנעח אסיר חעיולס
 וא"כ כיון דלססס מוטען חוקף סחלסס חעולס בו וילא לחלין
 וקיי"ל אין מוטעל אחר חעיולס. וא"כ סבי אין בו אסור כלל סכל
 אכל. וסכו סמחר אדם סלסס אסר נחח עמדי היא נחיס לי
 וכיון ססיל נחיס לי ח"כ אין בו אסיר כלל דלין חעיולס אחר
 מוטעל. וצום ייבן ג"כ סא דכתיב וסקח חסריו וסלכל סו"ל
 לחיכתב וסרל כי טוב סען לחלכל וסלכל. ועפ"י מנואר דיס
 לא רנח' לאסיל כמחויבר חסוס דלו לא יססו בו סגבסס וא"כ
 סחסייב חסיס סססיה אכל כסחלסס ככר מעל ואל"כ ספוריס
 על סלכילס סלסס. דיס סליח לר"ע צמעיולס דוק סוטב בכל זס:
 (יג) ביולקוט צפרסח רסס. רלס חזי מוחן לפטיסס כיוס צרכס
 וקללס אח סברכס אסר סחמט וגי'. לפי סלמחר סחסיס
 וסמות נחתי לפיך סברכס וסקללס ובסרסו כסייס. וסול חמוה
 חילי לפיך. וסרלסס ציארנו ימקודס נכר דברי סס"ס צמס'
 סיסס אחר ר"ס בן קלס כתיב חרור הלויס אסר יעסס סכל
 וסכס' לא דכרס חורס אלא צטאף וסלס' דלי צעכ"ס חמס
 צלרור סני. 'ס ופי' רס"י נחתי ופי' צלרור כלחור סני. וסקסו
 סחסורס' דל"כ גס על נוטף וסלספת נמי יקסס וכי צלרור סני
 וסרלסס דסנה צט"ע דקדוסיין דף ס"ג פריך סס"ס צטלחא לר"מ
 סייט דכתיב אס צמקייו חלכו ואס צמקייו סחלסכו אלא לר'
 חעיולס בן נחללל לחס לי. אטעריך סד"ל אס צמקייו חלכו
 צרכס ואס צמקייו סחלסכו לא צרכס ולא קללס קמ"ל. וסקסו
 כלס ח"כ לא לכתיב רק סקללות לצד ומחילא סחעיין מוסיס
 סברכוס דמס סונס חורוס חמרה סורעניית. וסרלסס דל"ק"מ
 דסס יס לדייק בקרל דצכרכס כתיב אח סברכס אסר סחמטו.
 ובקללות כתיב וסח סקללס אס לא סחמטו חרעו סיס סלסין
 דצכרכס כתיב לפין אבר סחמטו ובקללות אס לא סחמטו.
 חוונס צולר סבר דססו סרב צעל פ"ד ככיל צסס סחורס
 צא ורלס סינר הקצ"ס מוטעס עס צריחיו. צעטס סנפס סעחדיין
 לעסית רענו סול חטיב עמסס וצעטס סנפס סעחדיין לחטול
 חונו חעיולס חוונס יסיינו דכתיב וירל חן ולי יחגיבן ע"ס. וצום
 מחילא חונן סחקרלי קרס דצכרכס ספיר כתיב אסר סחמטו
 סייט אף על סעחדי אף סעדיין לא סחמטו כרי נוחן לסס כרסי'
 סחל"כ בקללות אס לא סחמטו דוקא אכל כל זמן סלל עברו
 צריח חונו חעיולס חוונס על סעחדי. וצום מיוסב קוסיית
 סחסיסס ס"ל דמירס לנחוב גס סברכוס צכדיל סו"ל דנס
 צכרכוס חין על סעחדי כמו בקללות חס וכון. ועכ"ס ס"ס
 דס"ס ס"ל דע"כ צטאף וסלספת מיירי דלי צעט"ס חמס כלרור
 סני לוי סייט דסנה מנואר צמורס דנע"ע הקצ"ס חעיולס
 סעחדי דרדסעין וסרלסס ע"ד כן כיון סנעיט ע"ד דן חוד ססס
 ככו סרלס סעחדיין יסרלל לחטול צססל חוכס וא"כ כיון סעל
 ע"ז חעיולס סקצ"ס על סעחדי ח"כ מחילא נחמט חמו דנס
 סברכוס יססו צום אף על סעחדי. ואל"כ צלרור סני לוי לחס
 לוי לחכתב חו סברכוס לענין ע"ז דכא מחילא נחמט. חס
 דוקא צע"ל אכל צטאף וסלספת דלינו חעיולס על סעחדי לכך
 נעיין חרייוסו סברכוס יסקללח ובסיר חוכס סס"ס דנעולף
 וסלספת מיירי דוק כי נכון היא חלוד. וצום יבואר סחורס ס"ל
 דסני חוקס לחס לי סברכוס יסקללח לא לכתיב רק סקללות
 לחוד ומחילא יעטין אף סברכוס כ"ל לוי אחר לפי סלמחר
 יכו' ובסרת כסייס דחמט אף סעדיין לא כמר אס"ס טחן לי
 סכר לוי צעין סברכו וסקללות סיסיו חסיססס וגי'ל:

(יז) והנה בעיל בבאי דברי ח"כ אס צמקייו חלכו סחסיס
 עמסיס צחורס יאח מיירי סחמרו סייט עמליס צחורס
 ע"ז לסחור וקייס. סכר פרסיה לחעלה ועוד לללס חלין.
 דלללורס יס לדייק צכרכס סולת דיעד סחורס סכר לסוליס
 צכרכס סא קיי"ל סכר חוטה בבאי עליו ליכא. וסרלסס דסנה
 סחמטי חנבור חצי סגלון סחסיס וקיי"ל ז"ל על דברי סחורס
 ישלם ס' פעלך יקסיי סכסורחך סלחס סחח אסר בלא לסחוט

ס סא
 אחרו
 יבואר
 חלס
 חונו
 וסלוקו
 ס"ל
 סנע
 חוונס
 לפיך
 וע"ז
 יסס
 וסמו:
 ללס
 סניע
 זלרור
 סכר
 עולס
 דנעס
 וסנה
 חמוח
 עולס
 עולס
 ולכך
 חלק
 ס"ס
 יעטין
 ס' על
 סל
 דברי
 אחר
 סס
 יסס.
 אחר
 ס' לא
 לימר
 סא
 ס על
 ז"ל
 חונס
 ז כל
 קדסי
 סרין
 קודס
 סכר
 וסס
 ורק
 אכל
 י לא
 חלס
 אחר
 לר"ע
 ז זס
 עולס
 לבר
 סילס
 אחר
 סרס
 יקר
 ססיל
 סס
 י לא
 חייב
 יכלת
 אסור
 סית
 סל

הברית של גי אבות אלו. ועליהם הוא דמסיים: "אשר נשבע לאבותיך". והבן:

לא יתיה בך עקר ועקרה. ודרשו במדרש ונ"ל ג ע אמר הקדוש ברוך הוא: לא תהא תפלתך עקרה, אלא תהא עולה ועושה פירות. הכוונה: כי תפלה הוא אחד מן הדברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה. ואמר הקדוש ברוך הוא שלא תהא עקרה, ותצמיח פירות אלו.

ויש לומר שזהו גם בן הרמו: **ואהבך וברכך וחרבך.** בנימטריא (451) "תפלה". שהתפלה תעשה פירות לברכך ולהרבך גם בעולם הזה, כדמסיים: "וברך פרי במנך ופרי אדמתך" וגו'. והבן:

ועתה ישאל מה ד' אלקיך שאל מעמך כי אם ליראה. מלת **ועתה** שפת יתר לכאורה. וגם אין לה שום הבנה לפי פשוטה, דאטו רק עתה שואל ומעיקרא לא שאל.

ונראה על דרך הרמו: **ועתה.** בנימטריא (481) **טבעת.** רומז להנהגה הטבעית, שמהוייב כל אדם להאמין שגם היא תחת השגחת הבורא הנותן בה את כח פעולתה, ובלעדו אין כל טבע. וממילא שאף בדבר הנראה כטבע צריכין גם כן לירא מהשם יתברך, כי בידו לשנות את הטבע לטוב או להיפך.

וזו **ועתה** [ישאל] מה ד' אלקיך שאל מעמך כי אם ליראה. שהשם יתברך

יְהִיָּה. ש"הם ארבע פרשיות" שבתפילין. רמו: שעל ידי שמקיימין מצות תפילין כראוי. זוכין לשמור ולעשות כל התורה כולה. וזה "ושמרתם ועשיתם אתם". והבן:

ושמרתם ועשיתם אתם. לשון המתנה. כמו "ואביו שמר את הדבר" ונלמא ל' רמו: שצריך אדם להיות שומר ומצפה מתי תבוא מצוה לידי ואקיימנה. ואן, אף אם לא תבוא לידו יהיה נחשב לו כאילו עשאה בפועל. וזה "ושמרתם ועשיתם". שהשמירה יהיה נחשב לכם לעשיה, והבן:

ושמר ד' אלקיך לך את הברית ואת החסד.

להבין לשון **ושמר**. ולא אמר ויתן ד' אלקיך לך את הברית ואת החסד.

יש לומר, שהוא להגיד מדת טובו של הקדוש ברוך הוא, שגם לאחר שנותן ומשלם שכר המצוות, עוד הוא משמר השכר ביד האדם שלא יאבד ממנו. לא כבשר ודם שמשלם שכר לפועלו, ושוב אין נפקא מינה לו אם יתקיים בידו אם לא, אחר שכבר מלא את שלו. אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן, אלא משלם שכר לפועליו, ושומר ומשנה עליהם שיתקיים בידם. וזה "ושמר ד' אלקיך לך את הברית ואת החסד". והבן:

ושמר ד' אלקיך. בנימטריא (638) **אבריהם יצחק יעקב.** רמו: שישמור להם

כי יו שרם יאיו גמלא אקר צ"ע
צ"ע